

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 5

ANDRA KAMMAREN

1960

19—24 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 19 februari

Sid.

Interpellationer av:

herr Persson i Appuna ang. skolans disciplinproblem	3
herr Nilsson i Gävle ang. utförandet av beslutade ändringsarbeten på fältuniformer	4
herr Helén ang. den nya skolstadgans disciplinbestämmelser	4
herr Fälldin ang. frågan om ett norrländskt universitet	5

Tisdagen den 23 februari

Svar på fråga av herr Spångberg ang. avlägsnande av vissa militära s. k. skyddsnästen m. m.	9
Svar på interpellation av fru Sjöqvist ang. tillämpningen av social- hjälpslagens bestämmelser om hemorts rätt	10
Interpellationer av:	
herr Gustafsson i Borås ang. kompensation till folkpensionärerna för den allmänna omsättningskattens levnadskostnadsfördyrande verkningar	13
herr Björkänge ang. postservicen inom glesbygderna och de mindre orterna	13

Onsdagen den 24 februari

Svar på fråga av herr Nilsson i Båstekille ang. den utanför jordbruket stående fläskproduktionen	16
Svar på interpellation av herr Spångberg i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara	18
Utgifter under riksstatens andra huvudtitel:	
Ersättningar till nämndemän vid häradsrätterna, tillika svar på fråga av herr Fröding ang. viss verkan av den s. k. tremannsnämndens ökade behörighet i brottmål	20
Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	23

	Sid.
Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	24
Skattskyldigheten för medlem av konungahuset	29
Riksdagsförfattningars intagande i Svensk författningssamling	32
Utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar	32
Interpellationer av:	
herr Johnsson i Skoglösa i anledning av vissa skördeskadorna i nordöstra Skåne	35
herr Johnsson i Skoglösa ang. vissa folkhögskoleelevers tillträde till sjuksköterskeskolor	36
herr Braconier ang. minsvepning av farvattnen i Kattegatt	36

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 24 februari

Val av valmän med suppleanter för utseende av justitie- och militieombudsmän med ställföreträdare	15
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifter under första huvudtiteln (kungl. hov- och slottsstaterna)	20
— nr 2, ang. utgifter under andra huvudtiteln (justitiedepartementet)	20
— nr 3, ang. utgifter under tredje huvudtiteln (utrikesdepartementet)	24
— nr 12, ang. utgifter under tolfte huvudtiteln (civildepartementet)	29
— nr 22, ang. anslag å kapitalbudgeten (utrikesdepartementet)	29
— nr 23, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	29
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 6, rörande skattskyldigheten för medlem av konungahuset	29
— nr 9, ang. rätt för skogsägare, som anlagt skogsbilväg, att vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för kostnaderna härför	32
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 4, om riksdagsförfattningars intagande i Svensk författningssamling	32
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. kriminalstatistiken	32
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 3, om ändring av 14 § folkbokföringsförordningen	32
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 1, om utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar	32

Fredagen den 19 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 12 innevarande februari.

§ 2

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord liggande propositioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 43, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207);

till statsutskottet propositionen nr 44, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde; samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 50, med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.

§ 3

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott den på kammarens bord vilande motionen nr 650.

§ 4

Interpellation ang. skolans disciplinproblem

Ordet lämnades på begäran till

Herr PERSSON i Appuna (s), som yttrade:

Herr talman! Skolans disciplinproblem har under senare tid varit föremål för en livlig debatt i både fack- och dagspress. Sålunda skriver Lärartidningen i sitt senaste nummer, enligt vad som framgår av dagens morgontidningar, bl. a.:

»Disciplinupplösningen synes äta sig

allt djupare in och tränger längre och längre ner i åldersklasserna. Vittnesbörden härom är många.»

I fortsättningen heter det vidare:

»Inte minst i samband med besluten om de nya disciplinbestämmelserna och anvisningarna till dessa har krävts korrekationsmedel som gör det möjligt att föra 'vilsekomna' elever till rätta. De åtgärder som skolöverstyrelsen anvisat är i många fall inga korrekationsmedel. I andra fall kan de inte komma till effektiv användning. Rekommendationen att hålla kvar en elev efter skoldagens slut är ju helt utan värde så länge andra spörsmål i samband med sådan kvarsittning inte har lösts. På den punkten måste skolöverstyrelsen — och skolstyrelserna vad på dem ankommer — vidta åtgärder som ger lärarna ett ordentligt stöd.»

Så långt Lärartidningen. I en uppseendeväckande artikelserie har Aftonbladet behandlat samma fråga. I dess artiklar förekommer uppgifter som, om de är riktiga, ställer vissa bestämmelser i en ytterst underlig dager. På tal om just det korrekationsmedel, som Lärartidningen åberopat, nämligen kvarsittningen, uppger Aftonbladet att det på vissa orter inte gärna kan tillämpas i praktiken, då det jämlikt skolstyrelsens beslut kan föranleda att vederbörande lärare tvingas betala taxibil för den kvarhållne elevens hemfärd.

Förhållandena sådana de skildrats i pressen måste väcka allvarlig oro inte endast inom lärarkåren utan också bland föräldrar, skolmyndigheter och kommunalmän för att inte tala om Sveriges riksdag. Man frågar sig i första hand om här nämnda och andra liknande uppgifter är riktiga. Skulle så

**Interpellation ang. utförandet av beslutade ändringsarbeten på fältuniformer —
Interpellation ang. den nya skolstadgans disciplinbestämmelser**

vara fallet torde det vara av betydande intresse att få veta hur man inom ecklesiastikdepartementet och skolöverstyrelsen ser på problemet.

Jag anhåller därför med hänvisning till ovanstående om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställa följande frågor:

Delar statsrådet den uppfattning beträffande disciplinen i skolan som framkommit i bl. a. här nämnda tidningsorgan?

Förekommer det att lokala skolmyndigheter genom specialbestämmelser försvårar lärarkårens möjligheter att begagna anvisade korrektionsmetoder?

I så fall, är statsrådet beredd att vidtaga eller föreslå åtgärder som tryggar tillämpningen av utfärdade anvisningar i detta hänseende?

Denna anhållan bordlades.

§ 5

Interpellation ang. utförandet av beslutade ändringsarbeten på fältuniformer

Herr NILSSON i Gävle (k) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I annons införd i Post- och Inrikes Tidningar nr 3 för innevarande år erbjuder kungl. arméintendenturförvaltningen genom anbud om-syning av ca 200 000 fältuniformer. Arbetet omfattar bl. a. sprättningsarbeten, isyning av nya fickor, bälg i armhål och bensprund, fastsättning av smärtingdamask m. m.

Utän att här ingå på frågan om nödvändigheten av dessa ändringsarbeten, då beslut om ändringsarbetena redan föreligger, vill undertecknad ånyo erinra om de sysselsättningsproblem som drabbat ett flertal orter med bl. a. textilindustri och läderindustri. Omnämnda arbeten torde vara av det slag, som utan större förberedelser kan utföras på någon av de textilplatser där stor ar-

betslöshet råder eller hotar. Även om detta arbete betraktas som en engångsföreteelse — och kanske just därför — kan det som ett övergångsarbete underlätta för vederbörande myndigheter att upprätthålla sysselsättningen och vinna tid vid sökandet efter nya industrier till de drabbade platserna.

Med hänvisning till vad här ovan anförts hemställer undertecknad att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande fråga:

Avser statsrådet att upptaga förhandlingar med försvarsdepartementet i syfte att få ändringsarbetet på de 200 000 fältuniformerna utlagda på någon av de textilfabriker (Hargsfabriken eller Strömsbro) som hotas med driftnedläggelse?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Interpellation ang. den nya skolstadgans disciplinbestämmelser

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HELÉN (fp), som yttrade:

Herr talman! I en interpellation vid 1953 års B-riksdag med anledning av skolöverstyrelsens nya regler för disciplinfrågorna inom skolan framhöll jag som min mening, att man inte kan bedöma dessa frågor isolerade från skolans resurser i övrigt. En förstärkning av lärarutbildningen, fler skollokaler och mindre klassavdelningar är reformer som i hög grad inverkar på möjligheterna att upprätthålla en god disciplin bland eleverna. Det hade därför varit att föredra om den i och för sig befogade reform av disciplinstadgan som bl. a. innebar ett slopande av skolan hade föregåtts av de nämnda praktiska åtgärderna.

Den senaste tidens utveckling ger tyvärr vid handen att disciplinsvårigheterna ökat i oroväckande grad.

Interpellation ang. frågan om ett norrländskt universitet

Det är självfallet mycket svårt att med någon bestämdhet uttala sig om orsakerna härtill. Fråga uppkommer därför om de nya disciplinbestämmelserna är lämpligt utformade med hänsyn till de disciplinsvårigheter som nu yppats.

Att man på lärarhåll betraktar de disciplinära svårigheterna som allvarliga ges dagligen många bevis för. I en artikel i Lärartidningen med rubriken »Hejda disciplinupplösningen» framhålls bl. a. att läraren i dag är en påpassad person och »att varje ingripande från hans sida, om än i hög grad påkallat, kan för hans del medföra menliga följder. Det kan därför inte förtänkas», framhåller tidningen vidare, »att lärare, innan de ingriper mot missförhållanden, stundom kan känna ett tvång att liksom förskansa sig bakom säkra murar och att de bokstavligen först slår upp i paragrafer och anvisningar för att se vad de får och inte får göra, och i vissa fall även underlåter att ingripa på grund av svårigheter att tolka dessa, och detta även i sådana fall där ett ingripande kan anses i hög grad påkallat.»

I den inledningsvis nämnda interpellationen hävdade jag som min mening att det hade varit välbetänkt att först studera verkningarna av de föreslagna disciplinmedlen innan man band sig för en definitiv utformning av en ny skolstadga. De nu gjorda rönen tyder på att ett sådant förfarande hade varit välmotiverat.

Detta behöver dock inte leda till den slutsatsen att man i dag måste överväga en återgång till den tidigare gällande skolstadgan. Om den uppkomna situationen skall kunna bemästras, krävs emellertid att man från myndigheternas sida ger lärarna sådant stöd att de inom ramen för den nya skolstadgan på ett tillfredsställande sätt skall kunna upprätthålla ordningen bland sina elever. Bl. a. kan pekats på nödvändigheten av att de praktiska förutsättningarna

finns för tillämpningen av de korrekptionsmedel som den nya stadgan föreskriver. Detta är tyvärr inte alltid fallet.

För en bedömning av vilka åtgärder som härvidlag bör vidtagas är det enligt min mening nödvändigt med en redovisning av de erfarenheter som vunnits under den tid som den nya skolstadgan varit i kraft. Om det vid en sådan undersökning visar sig att utformningen av denna stadga i något avseende kan bedömas som felaktig bör en revision företagas.

Med hänvisning till det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet lämna kammaren en redovisning av de erfarenheter som hittills gjorts av den nya skolstadgans disciplinbestämmelser och vilka åtgärder herr statsrådet ämnar vidtaga i syfte att från samhällets sida ge lärarna erforderligt stöd för upprätthållande av ordning och god arbetsmiljö inom skolan?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. frågan om ett norrländskt universitet

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÄLLDIN (cp), som anförde:

Herr talman! Frågan om hur tillvaratagandet av de norrländska naturtillgångarna bäst skall kunna förenas med en ändamålsenlig utveckling på längre sikt av denna landsdel är av gammalt datum. Alltsedan exploateringen av Norrland tog sin början har det pågått en diskussion om huruvida exploateringens frukter i nöjaktig utsträckning kommit Norrland till godo och om exploateringen med hänsyn till Norrlands framtid bedrivits på ett riktigt sätt. Uppfattningen att utvinandet av naturtillgångarna förpliktar även till in-

Interpellation ang. frågan om ett norrländskt universitet

satser för denna landsdels förkovran gör sig alltmer gällande. Det har sålunda ifrågasatts, om inte exploatering-
en av de norrländska malmfyndighe-
terna och den vinst, som dessa lämnar,
borde komma Norrland till del i form
av bestående värden. 1956 tillsattes en
särskild utredning med uppgift att läg-
ga fram förslag härom.

I direktiven för nämnda utredning
framhålles att det är fråga om exploa-
tering av en till storleken begränsad
naturtillgång, som när den en gång
tömts är definitivt borta. Det bör över-
vägas att åt framtiden bevara något av
de värden, som gruvfälten representerar.
Som främsta exempel på skapandet
av dylika värden nämnes forskning och
därmed jämförbara insatser, t. ex. att
praktiskt utveckla lovande uppfinning-
ar, finansiera forsknings-, experiment-
och utvecklingsarbeten med avseende
på nya produktionsprocesser m. m. Jag
vill för min del understryka angelägen-
heten av sådana insatser till främjande
av utvecklingen i Norrland.

Så mycket större blir besvikelsen när
man tar del av vad en annan statlig ut-
redning presterat. Jag åsyftar universi-
tetsutredningen, som hittills ställt sig
avvisande till ett norrländskt universi-
tet. Utredningen synes hittills ha in-
riktat sig på att kvantitativt mäta de
kommande behoven av akademisk ut-
bildning och forskning och att pröva
hur behoven kvantitativt skall tillgodo-
ses. Några ingående överväganden
kring vilken roll den högre undervis-
ningen och forskningen kan spela för
olika landsdelars utveckling, kulturellt,
ekonomiskt och socialt, synes inte ha
förekommit. Det är sålunda förklarligt
— men inte desto mindre beklagligt —
att utredningen ställer sig avvisande till
ett norrländskt universitet, detta trots
att ett särskilt uppmärksammande av
den frågan ingår i utredningsdirekti-
ven. Visserligen återstår för utredning-
en att behandla organisatoriska spör-
smål, men utredningen har i sitt tidi-

gare arbete bundit sig i sådana posi-
tioner att något positivt ur norrländsk
synpunkt inte torde vara att vänta.

Ett norrländskt universitet skulle utan
tvekan utgöra ett sådant bestående vär-
de, som åsyftas i direktiven för den
nämnda LKAB-utredningen. Norrland
skulle få en egen institution för bl. a.
forsknings- och utvecklingsinsatser inte
endast på det ekonomiska utan också
på övriga områden. Det är också tro-
ligt att LKAB-utredningen i sitt arbete
måste komma in på många av de spör-
smål, som är förknippade med frågan
om ett norrländskt universitet. Då uni-
versitetsutredningen underlåtit att be-
trakta Norrlands universitetsfråga ur an-
nat än den nämnda kvantitativa syn-
vinkeln, synes det lämpligt att LKAB-
utredningens direktiv vidgas att omfatta
även en kartläggning av vilken funk-
tion och betydelse ett norrländskt uni-
versitet skulle kunna ha i det utveck-
lingsarbete, som utredningen enligt nu-
varande direktiv har att pröva. Skall
ett norrländskt universitet komma till
stånd fordras ett annat grepp på frå-
gan än vad som presterats av universi-
tetsutredningen.

Givetvis har denna fråga också en
ekonomisk sida. Ett norrländskt uni-
versitet bör inte inta någon särställning
i detta avseende utan finansieras på
vanligt sätt. Det är emellertid givet att
de fondmedel från LKAB, som skall
ställas till förfogande för forskning och
andra utvecklingsinsatser, kan nyttjas
på ett bättre sätt om landsändan får ett
universitet. Även dessa ekonomiska
spörsmål borde därför beaktas i sam-
manhanget.

Med hänvisning till vad som här an-
förts anhåller jag om kammarens till-
stånd att till statsrådet och chefen för
finansdepartementet få framställa föl-
jande fråga:

Är statsrådet beredd att vidga direk-
tiven för utredningen om avsättning av
viss del av statens vinst å malmbryt-
ningen i Luossavaara-Kiirunavaara ak-

Interpellation ang. frågan om ett norrländskt universitet

tiebolag till stöd för utvecklings- och forskningsarbete inom näringslivet på sådant sätt att utredningen även får till uppgift att kartlägga vilken funktion och betydelse ett norrländskt universitet skulle få för det utvecklings- och forskningsarbete, som utredningen enligt nu gällande direktiv har att behandla, och att upprätta förslag om hur ifrågavarande vinstmedel bör disponeras, där est ett norrländskt universitet kommer till stånd?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion,

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde,

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61 i vad

avser utrikesdepartementets verksamhetsområde, och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1960/61;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 6, i anledning av väckt motion rörande skattskyldigheten för medlem av konungahuset, och

nr 9, i anledning av väckta motioner angående rätt för skogsägare, som anlagt skogsbilväg, att vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för kostnaderna härför;

bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om riksdagsförfattningars intagande i Svensk författningssamling;

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kriminalstatistiken;

tredje lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av motioner om ändring av 14 § folkbokföringsförordningen; och

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar.

§ 9

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till oförutsedda utgifter;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1960/61;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Rädda barnens riksförbund för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

från första lagutskottet:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 18 § instruktionen den 24 maj 1957 (nr 165) för riksdagens ombudsmän;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 58 § militära rättgångslagen den 30 juni 1948 (nr 472); samt

från andra lagutskottet:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1959 vid dess fyrtiotredje sammanträde fattade beslut.

§ 10

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 45, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 56 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse,

nr 46, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Stockholm,

nr 47, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 maj 1958 (nr 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m., och

nr 48, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Jag får härmed anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden från och med den 22 till och med den 26 februari 1960 för att delta i en efter inbjudan av västtyska förbundsdagen anordnad studieresa till Bonn med flera orter i Tyskland.

Uppsala den 18 februari 1960

Olov Rylander

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.07.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 23 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande februari.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Olof Wiklund, född 12/4 1902, Öjebyn, har den 19 dennes sjuknat i hämoptys, varför han ej under den närmaste veckan kan inställa sig till sitt riksdagsarbete, vilket härmed intygas. Öjebyn den 20 februari 1960

Leif Ekblom
Prov.-läk.

Herr Wiklund beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 19 innevarande februari tills vidare.

§ 3

Svar på fråga ang. avlägsnande av vissa militära s. k. skyddsnästen m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Spångberg har frågat mig om jag vill medverka till sådana åtgärder, att skyddsnästen o. d. från beredskapsåren blir avlägsnade samt lämna anvisningar om hur detta genom statens försorg lämpligast skall kunna verkställas.

Med anledning härav får jag anföra följande.

Under andra världskriget utfördes ett stort antal befästningsanläggningar av skiftande slag. Om den mark som anläggningarna uppfördes på ej var i kronans ägo träffades avtal om nyttjande-

rätt till marken för viss tid. I en del fall förvärvades marken med äganderätt. Befästningarna kom ofta att utföras på platser där de utgjorde hinder för den civila verksamheten. På grund härav anvisades omedelbart efter andra världskrigets slut vissa medel för rasering av de anläggningar som det ansågs mest angeläget att undanskaffa. Därefter har från och med budgetåret 1952/53 för varje budgetår anvisats medel för detta ändamål. Hittills har 1 400 000 kronor anvisats för borttagande av pansarhinder m. m. För nästa budgetår har Kungl. Maj:t hemställt om ett anslag för ändamålet av 200 000 kronor, innebärande en höjning med 75 000 kronor i förhållande till innevarande budgetår.

Slutligen kan jag nämna, att möjligheterna att rasera befästningar undersökes inte bara i samband med att nyttjanderättsavtal utlöper utan även i avslutning till förändringar i försvarsplanerna samt — efter framställning från markägare — då någon anläggning medför minskade möjligheter att driva exempelvis jordbruk.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Spångbergs fråga.

Härpå anförde

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Jag finner det vara fullt tillfredsställande.

Markägarna som har sådana här anläggningar på sina ägor har svävat i ovisshet om vart de skall vända sig och hur de skall få bort sådana anläggningar som bara är till besvär. Jag var härom dagen i tillfälle att överlämna en framställning i ett dylikt ärende till försvarsministern. Det var en jordbrukare

Svar på interpellation ang. tillämpningen av socialhjäpplagens bestämmelser om hemorts rätt

som önskade bli av med en anläggning, som han ansåg bara utgjorde hinder för hans jordbruk. Det är nog framför allt jordbruken som blir lidande.

Jag tror att de anvisningar som lämnats i svaret kommer att bli till ledning för de näringsidkare som har dessa besvärligheter att dras med. Jag vill ännu en gång tacka för att svaret fått positivt innehåll.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. tillämpningen av socialhjäpplagens bestämmelser om hemorts rätt

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Fru Sjöqvist har frågat, om jag uppmärksammat att på senare tid förekommit fall där socialnämnd på ett illojalt sätt tillämpat socialhjäpplagens bestämmelser om hemorts rätt för att övervältra socialhjäpplagens kostnader på annan kommun. Vidare frågar interpellanten, om jag har för avsikt att vidta några åtgärder för att stävja eller förhindra ett dylikt handlingssätt.

Jag vill svara följande.

Den gamla fattigvårdslagen, som år 1957 avlöstes av vår nuvarande socialhjäpplag, hade bestämmelser om att den kommun, där en hjälptagare hade hemorts rätt, skulle ersätta s. k. obligatorisk fattigvård, som lämnades av en annan kommun. Hemorts rätten var anknyten till mantalsskrivningsorten. En person kunde dock inte förvärva ny hemorts rätt enbart genom att bli mantalsskriven i en ny kommun. Det fordrades dessutom att han skulle ha varit mantalsskriven där för minst ett år och under den tiden inte hade åtnjutit fattigvård.

Dessa regler ansågs allmänt otillfreds-

ställande. Dels gav de i många fall upphov till processande mellan kommuner om vem som skulle betala den utgivna fattigvården, dels ansågs dessa regler inbjuda till manipulationer för att antingen medverka till eller också förhindra, att hemorts rätten övergick från en kommun till en annan. Om en person, som åtnjöt fattigvård, mantalsskrevs i en annan kommun än hemorts rättskommunen, kunde den kommun som han lämnat ha intresse av att genom förtäckta åtgärder sätta honom i stånd att framleva ett fattigvårdsfritt år i den nya mantalsskrivningskommunen och på så sätt förvärva hemorts rätt där. Å andra sidan hade den kommun, dit hjälptagaren flyttat in, anledning att utge fattigvård till honom eftersom hans hemorts rätt därigenom bands vid den gamla kommunen. Fattigvårdslagens hemorts rättsbestämmelser ledde till att en kommun är efter år kunde få svara för fattigvård åt personer, som för länge sedan släppt all kontakt med kommunen.

I socialhjäpplagen förenklades dessa regler radikalt. Den kommun, där hjälptagaren är mantalsskriven, är nu så gott som alltid skyldig att ersätta obligatorisk socialhjälp, som utgivits av en annan kommun. Under förarbetena till lagen diskuterades behovet av regler för den händelse att en kommun obehörigen verkade för att en hjälptagare skulle bli mantalsskriven i en annan kommun. Enligt ett kommittéförslag skulle i sådana fall länsstyrelsen kunna ingripa och förordna, att den kommun, i vars intresse den obehöriga åtgärden vidtogs, skulle svara för socialhjäpplagens kostnader, fastän hjälptagaren inte var mantalsskriven i kommunen. Då lagförslaget lades fram, ansåg emellertid dåvarande socialministern, att risken för manipulationer av detta slag numera vore så liten, att man vid lagens utformning kunde bortse därifrån. Några regler motsvarande kommittéförslagets finns följaktligen inte i socialhjäpplagen.

Svar på interpellation ang. tillämpningen av socialhjälpslagens bestämmelser om hemortsrätt

Min företrädarens antagande, att risken är liten för manipulationer i syfte att få hjälptagare mantalsskrivna i andra kommuner, får nog sägas ha blivit bekräftat av erfarenheten. Det årliga antalet socialhjälpfall uppgår f. n. till omkring 150 000. De fall, där det förekommit missbruk av det slag interpellanten nämnt, är emellertid mycket få. Socialstyrelsen följer denna fråga med stor uppmärksamhet och har under 1959 fått kännedom om 8 fall, i vilka det enligt styrelsens mening kan ifrågasättas, om inte kommuner medverkat till hjälptagares flyttning i syfte att övervältra framtida socialhjälpkostnader på inflyttningskommunen. Ett par av dessa fall är föremål för utredning av riksdagens justitieombudsman. Det kan naturligtvis inte garanteras, att socialstyrelsen fått reda på alla fall av detta slag som förekommit, men uppmärksamheten på dessa förhållanden är mycket stor.

Även om de fall där manipulationer förekommit är rätt fåtaliga, är de dock ägnade att inge oro med hänsyn både till att flyttningarna kan vara olämpliga för de personer det gäller och till att kommuner uppträder illojalt mot varandra.

Det måste till en början göras klart, att det inte står i överensstämmelse med socialhjälpslagen att lämna socialhjälp till flyttning med syfte att befria den egna kommunen från ansvar för socialhjälpkostnader för hjälptagaren. Enligt lagens 14 § bör socialhjälp lämnas på sådant sätt, att den behövande såvitt möjligt blir i stånd att för framtiden försörja sig och de sina genom eget arbete. Innan socialhjälp beviljas, skall socialnämnden enligt 16 § göra sig noga underrättad om rådande omständigheter samt utreda hur behovet av socialhjälp på lämpligaste sätt bör avhjälpas.

Socialstyrelsen har i sina 1956 utgivna råd och anvisningar om lagens tillämpning understrukit vikten av nog-

granna utredningar i syfte att främja hjälpens förebyggande karaktär. Enligt vad jag erfarit har socialstyrelsen utarbetat särskilda råd och anvisningar, vilka emellertid ännu inte hunnit tryckas, där styrelsen kommer att särskilt betona, att socialhjälp bör lämnas för bosättning i annan kommun endast om det efter undersökning kan antagas, att försörjningsmöjligheterna är bättre där eller att eljest förhållandena är lämpligare för hjälptagaren och hans familj på den nya orten. En kommuns intresse av att kunna undgå socialhjälpkostnader får aldrig vara vägledande för det sätt på vilket hjälpen meddelas. Dessutom skall i sådana fall kontakt ovillkorligen tas mellan de berörda kommunernas myndigheter.

Med hänsyn till att socialhjälpslagens bestämmelser så tydligt anger, att lämpligheten för den hjälpbehövande skall vara avgörande vid valet av hjälpåtgärder, anser jag, att riskerna för en oriktig tillämpning bör kunna än mer reduceras genom upplysning. vederbörande myndigheter har reagerat med kraft i de fall, som blivit utredda, och inte lämnat de berörda kommunerna i tvivelsmål om vad både lagens bokstav och dess anda bjuder. Jag är för min del helt överens med dessa myndigheter.

En god vägledning för tillvägagångssättet i socialhjälpärenden får socialnämnderna i socialstyrelsens råd och anvisningar. När saken nu också ställts under belysning i den allmänna debatten, har jag svårt att tänka mig annat än att våra kommunala myndigheter skall ägna frågor om socialhjälp till bosättning i andra kommuner en sorgfällig prövning i socialhjälpslagets anda. Jag vill ogärna tänka mig ett inskrifande mot kommunerna i lagform, innan det står klart att rättelse på annat sätt inte kan åstadkommas. Socialhjälpslagen har dock ännu inte varit gällande i mer än tre år. Socialstyrelsen kommer, herr talman, att ägna frågan fortsatt

Svar på interpellation ang. tillämpningen av socialhjälpslagens bestämmelser om hemortsrätt

uppmärksamhet, och jag kommer själv att nog följa den vidare utvecklingen.

Härefter anförde

Fru SJÖQVIST (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för socialdepartementet för svaret på min interpellation. Vad som särskilt gläder mig i svaret är att socialministern har sin uppmärksamhet riktad på de fall av missbruk som på senare tid har förekommit och så starkt och bestämt har reagerat häremot. Jag är fullt överens med socialministern om att ett ingripande mot kommunerna i form av lagstiftning nu inte bör tillgripas, utan att man först bör söka åstadkomma rättelse på annat sätt. Det är också min förhoppning att den belysning frågan har fått genom den allmänna debatten skall verksamt bidra till en förbättring. Om en sådan icke skulle komma till stånd blir det dock, anser jag, nödvändigt att speciella åtgärder vidtas för att förhindra fortsatt missbruk.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till bankoutskottet propositionen nr 45, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 56 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse;

till statsutskottet propositionen nr 46, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Stockholm;

till behandling av lagutskott propositionen nr 47, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 maj 1958 (nr 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 48, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

§ 6

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1—3, 12, 22 och 23, bevillningsutskottets betänkanden nr 6 och 9, bankoutskottets utlåtande nr 4, första lagutskottets utlåtande nr 6, tredje lagutskottets utlåtande nr 3 och allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1.

§ 7

Föredrogs den av herr *Persson* i Appuna vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående skolans disciplinproblem.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Gävle vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående utförandet av beslutade ändringsarbeten på fältuniformer.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs herr *Heléns* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående den nya skolstadgans disciplinbestämmelser.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs den av herr *Fälldin* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepar-

Interpellation ang. kompensation till folkpensionärerna för den allmänna omsättningsskattens levnadskostnadsfördyrande verkningar — Interpellation ang. postservicen inom glesbygderna och de mindre orterna

temetet angående frågan om ett norrländskt universitet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Interpellation ang. kompensation till folkpensionärerna för den allmänna omsättningsskattens levnadskostnadsfördyrande verkningar

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp), som yttrade:

Herr talman! Enligt gällande bestämmelser för folkpensionernas indexreglering skall ett indextillägg utgå när det s. k. pensionspristalet stigit med minst tre enheter. Indextillägget utgöres av fasta belopp — 40 kronor för varje make, om båda har folkpension, och 50 kronor för ensamstående folkpensionär.

Pensionspristalet är beroende av konsumtionsprisindex och skall fastställas senast två månader efter framräkningen av detta. Pensionstillskotten utgår fr. o. m. tredje månaden efter den månad för vilken det högre konsumtionsprisindex fastställdes som medförde den erforderliga höjningen av pensionspristalet.

Socialstyrelsens konsumtionsprisindex har enligt i dag publicerade uppgifter stigit med fem enheter i förhållande till december 1959. Orsaken här till är främst den allmänna varuskattens införande den 1 januari i år. Höjningen av konsumtionsprisindex innebär, att folkpensionerna höjs med ett indextillägg fr. o. m. den 1 april i år.

I samband med omsättningsskattens införande ansågs det rimligt att sådana grupper som t. ex. barnfamiljerna och folkpensionärerna erhöill kompensation för de ökade levnadskostnaderna. Barnbidraget höjdes därför med 50 kronor med verkan fr. o. m. årsskiftet. Den här

refererade principen för folkpensionernas indexreglering innebär emellertid att folkpensionärerna i motsats till barnfamiljerna får sin kompensation för av omsättningsskatten föranledda levnadskostnadsfördyringar med tre månaders fördröjning. För januari, februari och mars månader får folkpensionärerna alltså ingen kompensation. En sådan fördröjning av kompensationen är enligt min mening icke önskvärd, utan kompensationen bör gälla från samma tidpunkt som omsättningsskattens införande, d. v. s. från årsskiftet. Kompensationen får då ordnas utanför ramen för folkpensionslagens bestämmelser angående indexregleringen. Kompensationen kan förslagsvis ordnas genom ett särskilt tillägg, som motsvarar den faktiskt inträdda fördyringen under årets första kvartal.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till att folkpensionärerna, exempelvis genom särskilt tillägg, kompenseras för omsättningsskattens levnadskostnadsfördyrande verkningar redan från årets början och för riksdagen framlägga förslag i detta syfte?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. postservicen inom glesbygderna och de mindre orterna

Herr BJÖRKÄNGE (cp) erhöill på begäran ordet och anförde:

Herr talman! De tekniska landvinningarna har allmänt sett medfört stora förbättringar på kommunikationsområdet. Res- och transporttider har förkortats, komforten har ökat, godsbehandlingen förbättrats o. s. v. Det har blivit möjligt att på bekvämt och rela-

Interpellation ang. postservicen inom glesbygderna och de mindre orterna

tivt billigt sätt nå kontakt över stora avstånd.

Men detta gäller endast generellt sett. Mitt i denna utveckling mot alltmer förbättrade förhållanden kan också spåras inslag av betydande försämringar. Jag åsyftar landsbygdens och glesbygdens kommunikationsproblem, främst postförbindelserna. Tid efter annan kommer meddelanden om att den eller den poststationen skall läggas ner, att brevbärrarlinjer skall sammanslös eller indragas o. s. v. Detta medför en försämrad postservice för befolkningen i de berörda områdena.

Senast har dessa spörsmål aktualiserats i Vikersvik i Örebro län, där nedläggning av en poststation och ersättande av två cykelburna lantbrevbärrarlinjer med en bilburen linje synes vara förestående. De varslade åtgärderna skulle leda till betydande försämring av postservicen, och det är naturligt att det bland befolkningen uppstått oro och undran. Försämringarna gäller främst möjligheten att utbekomma värdeförsändelser. Den berörda allmänheten torde, därest nedläggningen genomföres, få avsäta avsevärt längre tid än tidigare för att utbekomma sådana försändelser. Som exempel kan nämnas, att det ifrågasatts om inte de hos domänverket anställda skogsarbetarna i trakten blir nödda att ta ledigt från arbetet för att kunna kvittera ut sin avlöning. Förlusterna kan alltså bli betydande ekonomiska förluster för den enskilde. Därtill är givetvis detta en trivselfråga av betydande omfattning för hela den berörda befolkningen.

Jag har velat anföra detta exempel för att understryka att frågan även har en samhällsekonomisk betydelse. Anledningen till dessa nedläggningar av poststationer o. d. torde vara att försändelseantalet anses vara för litet. När en poststation eller en brevbärrarlinje inte till skäligen del är ekonomiskt självbärande, läggs den ner. Den ensamrätt

som staten har i fråga om postbefordran förpliktigar emellertid till ett mera generöst betraktelsesätt. Kanske kan än bättre vinst redovisas av postverkets verksamhet, om man går in för en intensiv nedläggning. Den samhällsekonomiska vinsten måste dock ifrågasättas. De samhällsekonomiska förlusterna till följd av tillspillogiven arbetstid o. d. torde många gånger vara större än den vinst som kan redovisas av postverket. Det är ju också samhällsekonomiska motiv som är avgörande för statens ensamrätt på postbefordrans område. En mycket stor försiktighet och ingående överväganden ur samhällsekonomisk synpunkt måste därför vara vägledande för statsmakternas avgöranden i dessa frågor.

Med hänvisning till vad som här anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga i syfte att upprätthålla nöjaktig postservice i glesbygderna och i de mindre orterna?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar; och

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 73, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

§ 14

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren, nämligen

nr 49, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., och

nr 51, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ekle-siastikdepartementets verksamhetsområde.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 651, av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till förordning om ändring i familjebidragförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), och nr 652, av herr *Darlin m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33.

Dessa motioner bordlades.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.21.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 24 februari

Kl. 14.00

§ 1

I enlighet med kammarens därom den 10 innevarande februari fattade beslut skulle nu anställas val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare samt riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och företogs först valet av valmännen.

Ordet lämnades därvid på begäran till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN,
som anförde:

Herr talman! För vart och ett av de val, som skall företagas vid detta plenum, ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Varje lista upptar namn på så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr andre vice talmannen för valet av valmän avlämnade listan upp-
tog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande namn:

Landgren
Johansson, fru
Dickson
von Friesen
Andersson i Ronneby
Onsjö
Eriksson i Stockholm, fru
Heckscher
Ekström i Björkvik
Gustafsson i Borås
Östrand
Svensson i Stenkyrka
Jacobsson i Sala
Stiernstedt
Löfqvist, fru
Sandström, fru
Hedqvist
Wetterström, fröken

Svar på fråga ang. den utanför jordbruket stående fläskproduktionen

Alemyr
Larsson i Norderön
Zetterberg i Stockholm
Elmén, fröken
Bergegren, fröken
Fröding.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades de personer, vilkas namn upptagits å listan, utsedda till valmän.

§ 2

Anställdes val av suppleanter för de under nästföregående paragraf omförmälda valmännen. Herr andre vice talmannen avlämnade en lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Andersson i Storfors
Haglund
Cassel
Hammar
Bengtsson i Landskrona
Wahrendorff.

Herr talmannen uppläste nu denna lista för kammaren, som godkände densamma; och förklarades de å listan upptagna personerna utsedda till valmanssuppleanter.

§ 3

Justerades protokollsutdrag angående de under §§ 1 och 2 omförmälda valen.

§ 4

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens talman och talmanskonferensen får jag beträffande riksdagsarbetet vid påsktiden meddela följande.

Under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning, äger de sista arbetsplena före påskrum fredagen den 8 april och, om så erfordras, lördagen den 9 april. Kamrarna sammanträder åter onsdagen den 20

april kl. 14.00 för bordläggning av inkomna ärenden samt för anställande av gemensamma omröstningar, såvida voteringspropositioner för sådant ändamål blivit dessförinnan godkända. Fredagen den 22 april avses skola anordnas arbetsplena, och därefter hålles kamrarnas sammanträden i sedvanlig ordning.

Jag får samtidigt meddela, att kamrarnas arbetsplena onsdagen den 2 mars tar sin början kl. 14.00 och att vid plena fredagen den 4 mars, som likaledes börjar kl. 14.00, endast bordläggningar och andra formella ärenden kommer att behandlas. Under tiden därefter kan det bli nödvändigt att hålla arbetsplena såväl onsdagar som fredagar, varvid onsdagssammanträdena i regel kommer att börja kl. 10.00.

§ 5**Svar på fråga ang. den utanför jordbruket stående fläskproduktionen**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN, som yttrade:

Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille har frågat mig, om jag vill lämna kammaren en redogörelse för den utanför jordbruket stående fläskproduktionens storlek samt i vad mån denna produktion medför exportförluster, som påverkar fläskpriset och därigenom får bäras av jordbruket.

Ifrågavarande spørsmål har berörts även i vissa motioner, som för närvarande är föremål för jordbruksutskottets bedömande. I samband med att dessa motioner av utskottet remitterats till statens jordbruksnämnd för yttrande har jordbruksnämnden gjort vissa undersökningar om storleken av den utanför jordbruket stående fläskproduktionen.

Ehuru det aktuella spørsmålet sålunda kommer att närmare belysas i annat sammanhang kan jag redan nu säga, att

Svar på fråga ang. den utanför jordbruket stående fläskproduktionen

den ifrågavarande produktionen beräknas till cirka 80 000 svin eller 4 200 ton fläsk per år. Härigenom uppkomna exportförluster uppväges till 4,1 miljoner kronor av upptagna slaktdjursavgifter och införselavgifter för fodermedel. Återstående förluster, cirka 3 miljoner kronor, påverkar fläskpriset med cirka 1,4 öre per kilogram. Samtidigt kan emellertid jordbruket räkna med en viss inkomst av denna utanför jordbruket stående produktion genom försäljning av smågrisar till de s. k. fläskfabrikerna.

Härpå anförde

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Jag ber att få framföra ett tack till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för hans svar på min enkla fråga. Jag tackar honom också för att svaret kommit så snabbt. Jag vill bara anförda något som förklaring till att jag har framfört denna fråga.

När man kommer ut i bygderna finner man, att det är just denna fråga som är det stora samtalsämnet. Man har nog föreställningen, att denna utanför jordbruket stående fläskproduktion skulle vara av mycket stor omfattning. Av statsrådets svar framgår ju, att så inte skulle vara förhållandet. Men under alla omständigheter förstår man människornas oro. Vi har väl i dag en alltför stor produktion, och de exportförluster, som i fjol fick bäras av jordbruket, uppgick till ungefär 73 miljoner kr.

Av statsrådets svar framgår, att förlusterna för denna utanför jordbruket stående fläskproduktion skulle belöpa sig till över 7 miljoner kr. eller i runt tal 10 procent av den totala förlusten. Härifrån avgår, som sagts fullt riktigt, vissa slaktdjursavgifter och införselavgifter för fodermedel. Man kan således, om man räknar i procent, konstatera att fjolåret gav det resultatet, att mellan 4 och 5 procent av dessa exportförluster

fick bäras av jordbruket i vad gäller denna utanför jordbruket stående produktion.

Vi får se hur det blir i framtiden. Det växlar fort på detta område. Vi får nog stora besvärligheter under detta år, men det skulle inte förvåna mig, om vi nästa år diskuterar problemet ur en helt annan synpunkt.

Jag ber som sagt att få tacka statsrådet för svaret. Jag tror det skall lugna människorna ute i bygderna, och då har man vunnit mycket. I allmänhet har man räknat med betydligt större tal, både i procent och i kalla siffror.

Härefter meddelade herr talmannen, att herr Svensson i Ljungskile begärt ordet; och beslöt kammaren att beträffande denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 kammarens ordningsstadga föreskrivna inskränkningen i yttranderätten.

Ordet lämnades i enlighet härmed till

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp), som yttrade:

Herr talman! Jag skall inte betunga kammaren med någon som helst utläggning utan vill bara i sammanhanget ställa en kompletterande fråga.

När det talas om den fläskproduktion, som ligger utanför jordbruket, så är detta givetvis en mycket snäv gränsdragning. Vi har också en produktion, som visserligen formellt är knuten till jordbruket men som är av en alldeles speciell storleksordning i förhållande till det jordbruk inom vilket den bedrivs. Man kan där fråga sig hurudana proportionerna är, om man granskar förhållandena litet närmare och räknar med de mycket stora fläskfabriker som formellt är knutna till jordbruket. Man får inte något riktigt grepp om hela detta problem, om man bara drar den mycket formella gräns som här har redovisats.

Vidare anförde:

Svar på interpellation i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Jag vill bara göra den kommentaren till statsrådets svar, att den inverkan denna fläskproduktion enligt statsrådets uppgifter har för jordbrukets vidkommande var förvånansvärt liten. Jag ifrågasätter emellertid alls inte riktigheten av de beräkningar som ligger till grund för statsrådets uttalande. Vi får återkomma till den saken litet senare, när de i ämnet väckta motionerna skall behandlas, och då pröva hur stor nämnda inverkan kan vara. Det är möjligt att frågan kan ses från två sidor.

Vi har emellertid observerat, och det har vi påtalat i väckta motioner, att nämnda fläskproduktion ligger utanför grunderna för jordbrukspolitiken och dess målsättning. Det är nämligen så, att den överenskomna prissättningen skall grunda sig på kalkyler, som göres upp på normalt drivna jordbruk. På basis härav fastställs prisnivån. Men den fläskproduktion det här är fråga om kan enligt vår mening icke räknas till normal jordbruksproduktion, och därför är det påkallat att syna den litet närmare. I ett antal andra länder har man också vidtagit åtgärder i riktning mot ett stävande av den så att säga utanför den normala jordbruksdriften pågående produktionen.

Det är emellertid ingen idé att i dag fördjupa sig i en diskussion om dessa ting. Vi får ju tillfälle att återkomma till detta spörsmål senare och har då ett bredare underlag för frågans bedömning.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Till herr Svensson i Ljungskile vill jag bara säga, att med det material som finns för närvarande — och det är tyvärr en ganska bristfällig statistik — har det inte varit möjligt att dra någon annan gränslinje än den jag refererade och som grundar sig

på det av jordbruksnämnden hittills färdigställda materialet.

Däremot är det möjligt att jordbruksutskottet kan erhålla kompletterande uppgifter, som tillåter en renräkning av vad som av denna produktion ligger inom respektive utanför jordbrukets ram och som därmed ger en säkrare siffermässig bedömning än den som kan göras för dagen.

Sedan vill jag säga till herr Hansson i Skegrie, att jag gissar att vi är överens om att den fråga herr Hansson här berört knappast har något samband med den fråga herr Nilsson i Bästekille i dag har fått svar på. Svaret på herr Hanssons fråga får väl bli beroende av vad jordbruksutskottet kommer till för resultat i samband med fixeringen av var gränsen går för vad det nuvarande sexårsavtalet medger respektive vad som kan tänkas komma därutanför. Personligen är jag inte beredd — och jag tror att det skulle vara att föregripa den fortsatta behandlingen — att vid detta tillfälle gå närmare in på den principiella frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Svar på interpellation i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena UNDEN erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Spångberg har med kammarens tillstånd frågat, om jag har möjlighet och är villig att till Frankrikes regering framföra Sveriges beklagande och allvarliga bekymmer över att Frankrike företagit det ödesdigra atombombsprovet i Sahara.

I anledning härav vill jag erinra om att Sverige hörde till de stater, som stödde en av FN:s generalförsamling förra hösten antagen resolution, vari församlingen gav uttryck åt sina allvarliga bekymmer över de franska avsikterna att företaga kärnvapenprov och vädjade till

Svar på interpellation i anledning av det företagna atombombsprovet i Sahara

Frankrike att avstå från sådana prov. I inledningen till resolutionen hänvisades särskilt till de i Genève förda förhandlingarna om ett förbud mot fortsatta prov, och en förhoppning uttalades, att inga stater skulle inleda eller återupptaga några prov. I tre andra av församlingen antagna resolutioner, som likaledes stöddes av Sverige, varnades allvarligt mot ytterligare prov varhelst sådana kunde planeras.

Den svenska ståndpunkt i den av interpellanten berörda frågan, som sålunda kommit till uttryck senast genom vår röstning i FN förra hösten, har icke förändrats. Den måste antagas vara väl känd för den franska regeringen.

Härpå anförde

Herr SPANGBERG (s):

Herr talman! Jag vill framföra mitt tack till hans excellens utrikesministern för det svar som lämnats på min interpellation i anledning av det franska atombombsprovet i Sahara.

Jag tillåter mig säga, att det positiva svaret är utformat med den skicklighet som utrikesministern i så hög grad besitter. De allvarliga bekymmer som vi säkert alla känner understryks på ett sätt som inte kan missförstås. Uttalandet ger ett starkt stöd åt organisationer och enskilda, som känt oro nu och tidigare och som protesterat mot atombombsprov var de än förekommit.

Atombombsprovet i Sahara har gett ett eko av protester och beklagande från alla världens folk. Inför den atompropaganda och övertro på våld och militarism som vi upplever i vår tid är folkens protester ett hälsotecken. Jag konstaterar med tillfredsställelse att Sverige tillhör de stater, som i Förenta nationernas generalförsamling i en resolution gett uttryck åt allvarliga bekymmer över planerade kärnvapenprov och som varnar för ytterligare prov var helst sådana kan planeras. När utrikesministern till detta framhåller, att den svens-

ka ståndpunkten inte förändrats är det i dagens läge en värdefull deklaration.

Jag tror också att den svenska ståndpunkten är väl känd för den franska regeringen. I detta sammanhang är det emellertid även värdefullt att få utrikesministerns auktoritativa uttalande efter det franska bombprovet.

Till sist vill jag uttala den förhoppningen, att utrikesministerns uttalande i dag av Frankrikes folk skall uppfattas som ett beklagande av vänner till Frankrike och att det skall bidra till inställande av alla kärnvapenprov.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord liggande propositioner. Därvid hänvisades

till bankoutskottet propositionen nr 49, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.; och

till statsutskottet propositionen nr 51, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

§ 8

Föredrogos var efter annan och remitterades till behandling av lagutskottet på bordet vilande motionerna nr 651 och 652.

§ 9

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Borås vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående kompensation till folkpensionärerna för den allmänna omsättningsskattens levnadskostnadsfördyrande verkningar.

Kammaren biföll denna anhållan.

Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän

§ 10

Föredrogs herr *Björkänges* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående postserVICEN inom glesbygderna och de mindre orterna.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12

Utgifter under riksstatens andra huvudtitel, tillika svar på fråga ang. viss verkan av den s. k. tremansnämndens ökade behörighet i brottmål

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Kling**, hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av detta ärende besvara herr Frödings fråga angående viss verkan av den s. k. tremansnämndens ökade behörighet i brottmål.

Punkterna 1—19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20

Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän

Kungl. Maj:ten hade (punkt 22, s. 34) föreslagit riksdagen att till Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 3 700 000 kronor, vilket i förhållande till gällande riksstat innebar en höjning med 500 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr Fröding väckt motion (II: 124) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 3 200 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 124, till Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 3 700 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Staxäng*, *Cassel* och *Hjalmarson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 124, till Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 3 200 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **KLING**:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Fröding har ställt en fråga till mig, vilken har avseende på just denna anslagspunkt, och jag ber därför att få besvara den i detta sammanhang. Frågan gäller i vilken omfattning den s. k. tremansnämndens ökade behörighet i brottmål fr. o. m. den 1 januari 1959 har medfört, att häradsrätternas

Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän

tingssammanträden har kommit att hållas med liten i stället för stor nämnd.

I anledning härav får jag anföra, att man inom justitiedepartementet redan vid de nya domförhållningens genomförande planerade att i sinom tid rikta en rundfråga till landets samtliga häradshövdingar för att utröna hur dessa regler tillämpades i praktiken. Det ansågs emellertid, att en sådan enquete inte lämpligen borde göras, förrän de nya reglerna varit i tillämpning så länge att en viss praxis hade hunnit stabiliseras. Så torde enligt min mening knappast vara fallet förrän åtminstone ett par år har förflutit sedan de nya reglerna för häradsrätts sammansättning i brottmål genomfördes.

Utän tillgång till det material som en enquete av nu angivet slag kan komma att erbjuda är jag inte i tillfälle att ge svar på herr Frödings fråga.

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min enkla fråga och för att han avgivit det just i dag. Att denna fråga har ett intimt samband med min motion rörande anslaget för ersättning till nämndemän, som vi just nu skall behandla, är nämligen uppenbart.

Själva innehållet i svaret bekräftar helt min misstanke att man, när man begärde detta anslag höjt, inte hade närmare räknat på vad den ökade användningen av tremansnämnden skulle komma att innebära i kostnadsänkande effekt.

När jag tog del av vad som anförts under denna punkt i statsverkspropositionen blev jag nog en smula förvånad över att man också i år motiverade en höjning av anslaget så summariskt som med enbart en hänvisning till den väntade belastningen. Med hänsyn till vad som förekom förra året i denna fråga tyckte jag nämligen, att departementschefen borde ha kostat på sig att säga åtminstone några ord om den kostnads-

nedläggande effekt, som obestriddligen måste bli en följd av den lilla nämndens ökade användning.

Utskottsmajoriteten, som godtar denna anslagshöjning, tycks vilja hänvisa bl. a. till den faktiska förbrukningen under budgetåret 1958/59, som uppgick till 3 373 000 kronor eller alltså till 173 000 kronor mer än det för innevarande budgetår anvisade anslaget, som är på 3 200 000 kronor. Men när man jämför dessa poster bör man beakta, att denna ökade kompetens för den lilla nämnden genomfördes först fr. o. m. den 1 januari 1959, alltså då halva budgetåret 1958/59 redan gått till ända. Hade reformen varit i kraft redan från budgetårets början skulle förbrukningen uppenbarligen ha blivit avsevärt lägre.

I detta sammanhang vill jag också framhålla, att en reform som denna alltid i början torde tillämpas med en viss försiktighet. Med ledning av de samtal jag haft med mina kolleger har jag också fått den uppfattningen, att vissa av häradshövdingarna i varje fall från början inte var så förtjusta i möjligheten att ersätta stor nämnd med liten. Numera har man emellertid ruckat på sin inställning därvidlag. Jag kan nämna att i mina två närmaste granndomsagor anlitar man numera vid åtminstone ett ting per månad liten nämnd. Och en kollega, som förestår en av våra allra minsta domsagor — alltså en sådan där man nog från början var på det klara med att liten nämnd inte kunde förekomma så ofta därför att den fulltaliga nämnden då skulle komma in för sällan — beklagade vid ett samtal som jag hade med honom i höstas, att han förhindrats att ha den lilla nämnden vid ett ting, där ett så formellt ärende som nedsättandet av ett aktiebolags aktiekapital var det enda som krävde fulltalig nämnd.

Jag är, herr talman, med utgångspunkt från vad jag här i min motion anförts fortfarande av den övertygelsen, att den

Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän

under denna punkt påkallade anslagshöjningen är obehövlig. Jag yrkar därför bifall till den vid betänkandet fogade reservationen nr 1.

Men, herr talman, medan jag talar om lilla nämnden skulle jag också med herr justitieministerns medgivande vilja ställa ännu ett par frågor till honom. Jag hade från början avsett att framställa dem i interpellationsform, men de är så pass okomplicerade, att jag nog kan få dem besvarade redan i dag. Den första frågan skulle ha lytt: Anser herr justitieministern, att det skulle vara av intresse att nu, när reformen varit i kraft ett år, låta undersöka hur den kommit att tillämpas i praktiken? Den frågan har jag redan fått besvarad, även om justitieministern ännu inte tycks anse att tiden är mogen för en sådan undersökning. Det tycker nog jag att den är. Och vid den undersökningen, herr justitieminister, skulle det enligt min mening vara av särskilt intresse att få utrönt, om det i någon större utsträckning förekommer, att man i stället för att ha tremansting håller något som jag skulle vilja kalla för »mellanting», d. v. s. att man låter fyra eller fem nämndemän medverka vid vissa småmål. Ett sådant förfaringsätt är fullt lagenligt så som våra domförhållningsregler är utformade. Men detta var inte alls lagstiftarnas mening. Genom att man på detta sätt låter fem nämndemän sitta i dessa mål beskär man onekligen den enskilde nämndemannens rösträtt. Det fordras ju fem enhälliga nämndemän för att överrösta domaren. Hade det bara fordrats tre hade röstvärderingen varit ganska lika den individuella rösträttens.

Skulle det visa sig att detta system med »mellanting» är mycket flitigt använt vill jag ifrågasätta, om man inte borde genomföra en lagändring. I varje fall kanske man genom ett cirkulär borde uttala sig om hur man anser att lagen bör tillämpas på denna punkt.

Den andra frågan avser, om justitieministern har intresse för att låta un-

dersöka, huruvida man inte skulle kunna öka den lilla nämndens behörighet genom att lägga ytterligare några medformella domstolsärenden, kanske rent av vissa enklare ansökningsmål, under dess kompetens. Jag tänker här bl. a. på de av mig förut berörda ärendena rörande nedsättning av ett bolags aktiekapital; en sådan fråga är ju av rent formell natur.

I detta sammanhang skulle jag också vilja framhålla, att statsdomstolsutredningen, som hade att med mycket ringa tidsmarginal kasta fram sitt förslag om en liten nämnd i häradsrätt, inte hade någon möjlighet att göra någon mer ingående prövning av den lilla nämndens civila kompetens, om jag så får säga.

Efter att ha framställt dessa frågor slutar jag, herr talman, med att upprepa mitt yrkande om ett bifall till reservation nr 1.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Förra året behandlade vi en motion med samma innehåll som denna och av samme motionär. Vi sade då ungefär vad vi sagt i dag, dock med beaktande av vad som kan ha förekommit sedan dess beträffande anslagsmedlens förbrukning. Vi framhöll då liksom nu, att i och för sig synes motionärens argumentering riktig, under förutsättning att det inte blir ett ökat antal sammanträden. Vi hänvisade även då, liksom vi funnit anledning göra nu, till att det gäller ett förslagsanslag och att man i realiteten icke åstadkommer några besparingar även om man skulle skära ned beloppet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Herr Åkerström har redan besvarat den del av herr Frödings anförande som gäller anslagsberäkning-

en. Jag skall därför inte uppta kammarens tid annat än för att svara på de särskilda frågor herr Fröding nyss riktade till mig.

Beträffande först de s. k. mellantingen är det alldeles givet, att vi i den enquete — som jag tidigare förutskickat att vi i sinom tid skall göra — också kan ta upp denna fråga för att söka få den närmare belyst.

Beträffande den andra frågan, om en utvidgning av den lilla nämndens behörighet även i vissa tvistemål, kan jag kort och gott säga, att vi naturligtvis är beredda att göra en undersökning också av den saken.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Fröding begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 20:o) i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härfter intagit sina platser och voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Fröding begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 152 ja och 34 nej, varjämte 5 av kam-

Fångvårdsanstalterna: Omkostnader

marens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 21—30

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31

Fångvårdsanstalterna: Omkostnader

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Herr Cassel har vid denna punkt en blank reservation, men då han inte har tillfälle att vara här nu har han bett mig förklara vad reservationen innebär. Han är inte oense med utskottet i sak — han önskar bara markera, att han inte vill känna sig bunden att ett kommande år höja arbetspremierna utan att erforderlig utredning här-om förebragts.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan berätta att det varit åtskillig dispyt om hur utskottet skulle skriva i detta hänseende. Vi som står för utskottsutlåtandet har tagit fasta på departementschefens uttalande i propositionen, att förslagen av 1956 års eftervårdsutredning synes departementschefen väl värda att tjäna som riktlinjer för fortsatta överväganden rörande möjligheterna att framdeles förbättra de intagnas ersättningar. Ett utredningsförslag föreligger ju, och det framgår av statsrådets uttalande att han är intresserad av utredningens uppfattning. Det är något positivt i detta uttalande, och i och med att vi ingenting säger har vi gjort oss medansvariga för vad som kan ligga i uttalandet. Vi har därmed inte bundit oss för utredningens förslag, men vi har uttalat sympatier, kanske jag får säga, för vad departementschefen som vi uppfattar det har sagt.

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

§ 13

Utgifter under riksstatens tredje huvudtitel

Häri instämde herr *Mellqvist* (s).

Fröken *ELMEN* (fp):

Herr talman! Jag har intet yrkande att ställa, men med anledning av den debatt som uppkommit vill jag säga, att enligt vad jag kan finna har vi i utskottet inte med vår skrivning på något sätt tagit ställning till departementschefens redovisning av eftervårdsutredningens förslag. Det gäller där en helt ny princip i lönesättningen för fånges arbete. Det är en princip som eftervårdsutredningen anser utomordentligt viktig när det gäller eftervården och anpassningen till det sociala livet, nämligen att man skall utgå från en marknadsmässig lön, vilken fången inte skall få disponera hur som helst utan med vilken han måste betala för inackordering och svara för sina förpliktelser ute i det sociala livet, så att han inte släpper kontakten med detta. Man räknar också med att han härigenom skall ha mera pengar i behåll, när han lämnar anstalten, än vad som för närvarande är fallet.

Herr talman! Jag hoppas att denna fråga, som eftervårdsutredningen lagt ned stort arbete på, kommer att prövas noggrant. Jag hoppas också att vi framtiden i riksdagen skall få ta ställning till ett förslag i frågan.

Jag kan som sagt inte finna att vi med den nu föreliggande skrivningen på något sätt tagit ställning.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 32—50

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51

Lades till handlingarna.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 19, s. 37 och 38) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 105 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Segerstedt-Wiberg m. fl.* (I: 87) och den andra inom andra kammaren av fru *Torbrink m. fl.* (II: 105), hemställts, att riksdagen under förevarande anslagsrubrik anvisade ett från 15 000 kronor till 30 000 kronor ökat anslag till Svenska FN-förbundet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 87 och II: 105, till Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 105 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrarna *Edström* och *Ståhl* samt fröken *Elmén*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 87 och II: 105, till Upplysningsarbete

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 118 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr STAHL (fp):

Herr talman! Det kan med fog sägas att det belopp, som det rör sig om i denna reservation, vilken är grundad på en i båda kamrarna väckt, av ledamöter i samtliga de fyra demokratiska partierna undertecknad motion, är av ganska obetydlig storleksordning. Det är i motionen fråga om en anslagshöjning med 15 000 kronor, vilket belopp i reservationen har prutats till 13 000 kronor. Det kan alltså inte sägas vara något i och för sig avskräckande belopp ens i dessa tider, när man känner lätt panik här i huset inför alla anslagshöjningar, även de minsta.

Däremot kan det, herr talman, konstateras, att det ändamål, som motionen och reservationen tar sikte på, ingalunda är betydelselöst. Det är närmast en truism, om man konstaterar att det internationella samarbetet är i starkt växande. Man kan ju inte slå upp en tidning utan att få se nya former och nya organisationer för samarbetet och hjälpverksamheten på detta område. Man kan här verkligen tala om internationell och mellanfolklig solidaritet av mycket stor betydelse, vilket vi här i landet har anledning att vara mycket tillfredsställda med. Vi är också eniga om att denna hjälpverksamhet och detta internationella samarbete skall fortsätta och växa, och vi är inställda på — det hörde vi senast i årets trontal — att vi skall satsa av våra tillgångar även ekonomiskt för den svällande bidragsverksamhet det här är fråga om.

Emellertid är det mot denna bakgrund risk för att denna apparat av hjälpåtgärder och samarbetsformer kan förvandlas till en stor byråkratisk pappersorganisation, som människorna

hemma i de bidragsgivande länderna känner mycket litet till. I pressen vimlar det av namn på nya organ innanför och utanför FN, vilka vart och ett har någon speciell verksamhet på sin lott. Namnen och initialerna börjar för det stora flertalet av oss bli helt obegripliga hieroglyfer. Det är bara ett fåtal experter, som känner till både vilken organisation och vilken verksamhet som döljer sig bakom namnen, för att inte tala om initialerna. Det är en verklig risk, herr talman, att vi kommer dithän, att det mellanfolkliga samarbetet liksom hela bidragsgivandet blir någonting för folkets stora flertal fullkomligt okänt och främmande och kanske till sist rent av skrämmande, därför att det inte finns kontakt mellan givarna och denna verksamhet. Det måste vara något i grunden felaktigt i detta.

Vad jag här konstaterat har många gånger varit under diskussion även i FN:s generalförsamling. Man har där påpekat nödvändigheten av att tillse, att det finns en levande kontakt även ute i de bidragsgivande länderna mellan folkopinionerna och de internationella organen. Jag vill, herr talman, inte minst för de av statsutskottets ledamöter, som har sagt nej till den anslagshöjning vi föreslår, framhålla, att inte minst svenska delegater — jag är personligen därvidlag helt utanför — delegater i framskjuten ställning, med all energi understrukit behovet av en ökad och vidgad upplysningsverksamhet både vad beträffar FN och annan internationell verksamhet. Det är nämligen endast genom bättre och intimare upplysning, som dessa svårigheter kan bringas ur världen.

Om man nu ser på förhållandena i vårt land i detta avseende ber jag att få påpeka, att den organisation, som vi här tagit sikte på, nämligen Svenska FN-förbundet, består av 81 anslutna riksorganisationer. Det är inte vilka organisationer som helst utan mycket pampiga sådana. Det är Landsorganisationen,

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

TCO, Kooperativa förbundet, jag vill minnas även Arbetsgivareföreningen och även andra stora organisationer som är med. Det är de som i allt väsentligt finansierar den upplysningsverksamhet som bedrivs genom detta förbund. Dessutom har förbundet i olika delar av landet och praktiskt taget i alla städer lokalföreningar. Men frågan är: är det rimligt, att en verksamhet av detta slag till allra största delen skall finansieras genom frivilliga bidrag?

När vi hade detta ärende till behandling på första avdelningen fick vi under föredragning av FN-förbundets ordförande, professor Hilding Eek, den upplysningen, att organisationerna visserligen lämnat betydande bidrag men att man kommit i det psykologiska läget, att organisationerna nu anser, att det likasom är statens skyldighet att träda till med något högre bidrag för att det skall kunna anses rimligt, att de själva skall höja sina anslag för detta ändamål ytterligare. Man kan nu konstatera, vilket gjordes från förbundets sida, att den efterfrågan på upplysningar av olika slag, det intresse som finns för detta ändamål, inte kan tillgodoses med nuvarande resurser. Därför är man tvungen att få någon förbättring till stånd. Det är detta motionen tar sikte på, då där yrkas, att man skall höja anslaget till FN-förbundet från 15 000 till 30 000 kronor. Reservationen innebär en höjning med 13 000 till 28 000 kronor.

Från utskottets sida invändes nu, att denna verksamhet rimligen bör samordnas. Ja, denna tanke har utskottsmajoriteten tagit upp från dessa organisationer själva. Den tanken är nämligen många år gammal. Redan när jag för åtskilliga år sedan var medlem av svenska Unescorådet och dess arbetsutskott ville vi försöka åstadkomma en samordning här i landet mellan de organisationer som företräder FN:s olika fackorgan. Lämpligen borde samordning ske mellan dem och förslagsvis Svenska institutet eller Tekniska biståndskommittén.

Viljan att åstadkomma denna samordning har alltså inte saknats, men den har av olika praktiska skäl inte gått att genomföra. Bland annat har lokalfrågan inte kunnat klaras. En av orsakerna därtill är just brist på resurser. Därför är det ganska meningslöst när statsutskottets majoritet skriver att denna verksamhet borde samordnas, dels därför att uppslaget kommer från organen själva och dels därför att förutsättningarna härför inte finns, så länge anslagen hålls på en så låg nivå som nu. Samordningen är något slags tulipanaros, som man väl kan säga men har svårt att göra.

Jag skulle vilja säga till den som kommer att föra utskottets talan här, att i och med att man uttalar önskvärdheten av en samordning mellan dessa olika organ i Sverige, har man givit åtminstone ett finger åt ett kommande statsbidrag till lösning av bl. a. lokalfrågan men även av andra delar av organisationsfrågan. Jag skulle redan nu vilja ta fasta på att statsutskottets majoritet syftar till att ge ett något förbättrat bidrag till detta ändamål, eftersom den för fram detta önskemål så starkt i det nuvarande sammanhanget.

Vidare har utskottsmajoriteten inför denna lilla anslagshöjning känt bävan för att det skall anställas en ny kraft, att det skall inrättas — som det brukar heta — en ny tjänst. Det är emellertid klart, att det inte är med kontanta pengar man kan bearbeta opinionen till förmån för ett internationellt samförstånd och en fördjupad insikt om internationella förhållanden, utan att härför behövs mänsklig arbetskraft. Men det är inte fråga om att anställa någon eller några nya tjänstemän i statlig tjänst utan att möjliggöra för en frivillig organisation att till sig knyta den arbetskraft, som tillfälligt eller på längre sikt behövs för att tillgodose önskemålen bland ganska breda lager och — glädjande nog — växande kretsar beträffande det ändamål som det här gäller.

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

Jag tror inte det finns någon bland statsutskottets majoritet och inte heller i kammaren som bestrider vad som här har sagts, nämligen att behovet finns och att det är mycket önskvärt att det tillgodoses. Men då man skyller på att vi inte har resurser, är resonemanget litet för svårsmält. Låt vara att vi skall visa återhållsamhet — trots att vi rör oss med en budget på drygt 15 miljarder kronor — men det går knappast att med någon större effekt påstå, att de 13 000 kronor som det här gäller är omöjliga att anslå. Man måste komma med några andra argument, om vi inte skall få ordet »idiotstopp» på läpparna, vilket, om jag minns rätt, herr Sandler en gång i helt annat sammanhang talade om. Vi får inte driva statsfinansiell försiktighet — som jag är den förste att bekänna mig till — så långt, att vi använder den till en spärr mot även små anslagsförbättringar, med vilka man kan göra betydande och angelägen nytta.

Jag fruktar naturligtvis, herr talman, att det blir svårt att få majoritet för denna reservation, hur befogad den än är. Därför slutar jag med att rikta en vädjan till utrikesdepartementet att det ett kommande år tar initiativet till en sådan förbättring, som reservationen tar sikte på. Det brukar vara så, att motionärer ett år för fram de angelägna behov som finns. Riksdagen brukar avslå dem, men det händer rätt ofta att kungl. Maj:t ett eller två år senare kommer tillbaka med dem i form av en kungl. proposition. Jag hoppas alltså, att utrikesdepartementet skall fundera på saken till ett kommande år, om det inte skulle gå att redan nu få kammarens gehör för den reservation, till vilken jag här ber att få yrka bifall.

Fröken *Elmén* (fp) och herr *von Friesen* (fp) instämde häri.

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! Herr Ståhl framhöll både i början och i slutet av sitt anfö-

rande, att det här endast vore fråga om 13 000 kronor. Jag skulle vilja påpeka för honom, att om man är anhängare av sparsamhet får man även i detta avseende vara konsekvent. Det är inte beloppens storlek i och för sig som är avgörande för om man visar sparsamhetsvilja eller inte. Det finns ett uttryck som säger: »Den som inte spar på öret får aldrig kronan». Skall vi vara sparsamma i andra sammanhang undgår vi inte att se på denna fråga också ur sparsamhetssynpunkt, även om denna synpunkt inte har varit för oss avgörande.

Det är klart, att man gärna tillgriper ett sådant ord som »idiotstopp» när det gäller något som man själv vill tillstyrka, men jag tror, att man skall akta sig för att generalisera detta ord, särskilt i detta sammanhang.

Jag skall inte tillåta mig att betygsätta vad herr Ståhl sade om statsutskottet, nämligen att det intagit en meningslös ståndpunkt i denna fråga. Låt mig bara framhålla, att även från statsutskottets sida finns förståelse för denna verksamhet. När vi inom utskottet granskade dessa organisationer — det kan kammarens ledamöter göra själva genom att titta på de ökningar, som begärts och som nämnts på föregående sida i utlåtandet — tyckte vi emellertid, att det vore ändamålsenligt med en samordning. Jag skall inte tvista med herr Ståhl om huruvida vi har äran av att ha kommit på detta uppslag. Jag tycker, att om — som herr Ståhl säger — organisationerna själva länge har tänkt på saken, är det ett ytterligare skäl till att de bör gå från ord till handling. Har man ont om pengar torde det vara desto större anledning att använda de pengar som finns gemensamt. Får man mera pengar, kanske man klarar sig ytterligare en tid utan samordning.

Vi har behandlat frågan mycket noga i avdelningen och haft föredragningar — det nämnde även herr Ståhl. Här var det fråga om att inrätta en ny tjänst, och den skulle naturligtvis dra mera än de

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

13 000 kronor, som herr Ståhl talar om. Dessa pengar finge väl anskaffas från annat håll. Då har vi — jag understryker det — från avdelningens och utskottets sida betonat, att denna samordning bör komma till stånd först. Måste man vara sparsam på andra områden, får man vara det också här.

Man skall inte dra för stora växlar på detta anslag när det gäller den internationella hjälpverksamheten och vad FN gör. Jag tror, att vi här i landet är fullt medvetna om betydelsen av detta utan att just nu behöva använda ökade medel för att upplysa oss själva. Har vi gott om pengar må det vara hänt, men det lär vi inte ha i nuvarande läge. Då bör denna samordning ske först.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vad utskottet föreslagit.

Fru TORBRINK (s):

Herr talman! Låt mig först säga att jag har all respekt för statsutskottets behandling av denna fråga. Framför allt fäster jag mig vid utskottets positiva uttalanden om ifrågavarande föreningsars arbete och vad som utträttas på det internationella området.

Det är kanske vanskligt att motionera om en sak som denna, men varav hjärtat är fullt därav talar ju munnen. Det må väl också vara mig obetaget att instämma i vad herr Ståhl här sagt när han argumenterat för en höjning av bidraget. Jag skall emellertid inte upprepa de olika skäl som talar för en sådan höjning. Det bör vara alldeles tillräckligt med vad herr Ståhl anfört, om kammarens ledamöter nu verkligen lyssnade till innehållet i hans anförande. Herr Ståhl talade om vad FN-förbundet gör, om de olika lokalföreningar som bildas och om nyttan av att dessa föreningar får sakkunnig upplysning, så att de i sin tur kan göra klart för människorna olika aspekter av den verksamhet som bedrivs på det internationella området. Med det stora virrvarret av hjälpaktio-

ner på olika håll kan det finnas risk för att man liksom förlorar den röda tråden i det hela, och det är detta som upplysningsverksamheten skulle bidra till att förhindra.

Jag skall inte bli långrandig, men jag vill som motionär understryka att det är högst troligt att även en sådan liten höjning av bidraget som med 13 000 kronor — även jag kommer här att ansluta mig till reservationen i stället för det av oss motionärer framförda förslaget om en ökning med 15 000 kronor — till FN-förbundets verksamhet kommer att indirekt medverka till en utvidgning av hjälpverksamheten i fråga om de underutvecklade länderna och av flyktinghjälpen. Det är väl just detta som vi alla eftersträvar, att försöka få människorna så engagerade för själva tanken, att de inte kan undgå att delta i det stora hjälparbetet. Vår internationella verksamhet är ju för närvarande i stor utsträckning baserad på hjälpaktioner av olika slag, och för att dessa skall kunna drivas med framgång är det nödvändigt att människorna vet vad det är fråga om. Det är i detta avseende FN-förbundet vill göra en insats.

Jag vill i likhet med herr Ståhl vädja till kammarens ledamöter att i denna fråga gå emot statsutskottet, och jag ber härmed att få yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Torbrink begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteeringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 16:o) i utskottets utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Skattskyldigheten för medlem av konungahuset

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 2) av herr Edström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fru Torbrink begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 135 ja och 39 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 17—19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20

Lades till handlingarna.

§ 14

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20

Lades till handlingarna.

§ 15

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61, i vad avser utrikesdepartementets verksamhetsområde, och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1960/61.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16

Skattskyldigheten för medlem av konungahuset

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av väckt motion rörande skattskyldigheten för medlem av konungahuset.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 46, av herrar *Johansson* i Stockholm och *Nilsson* i Gävle, hade hemställts, att riksdagen i princip uttalade sig för att konungahusets skattefrihet borde upphöra och i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställdes om förslag i denna riktning.

Utskottet hemställde, att motionen II: 46 av herrar *Johansson* i Stockholm och *Nilsson* i Gävle rörande skattskyldigheten för medlem av konungahuset icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **JOHANSSON** i Stockholm (k):

Herr talman! Vårt förslag att skattefriheten för kungahuset skall upphöra är en detaljfråga i ett större komplex. Den grupp jag tillhör, liksom motionärer från andra partier, har tidigare ställt förslag om förändring av vårt stats-skick och avskaffande av monarkien. Riksdagen har avslagit motionerna liksom våra förslag att den årliga utbetalningen till kungahuset av de s. k. guadeloupemedlen skall upphöra. Då det är lönlöst att återupprepa dessa förslag in-

Skattskyldigheten för medlem av konungahuset

för samma riksdag har vi i år föreslagit att åtminstone skattefriheten bör upphöra.

Skattebördorna blir allt tyngre för de svenska löntagarna, framför allt för familjeförsörjare med låga inkomster. Om vi skulle flytta oss från toppen till botten i det svenska samhället vad inkomsterna beträffar, kan jag nämna en stationskarl med tvåbarnsfamilj som jag talade med i morse. Han hade 1 157 kronor i månaden, berättade han, och betalade på detta 292 kronor i månaden enligt källskattetabellen. I motsats till den familj, vars skattefrihet vi nu behandlar, hade han ingen fri bostad — eller fria bostäder, som det bör heta vid en jämförelse — men han hade en måttlig hyra, 275 kronor i månaden. De direkta och de indirekta skatterna samt hyran tog efter omsens införande mellan 55 och 60 procent av hans inkomst. Han hade bara något över 6 000 kronor kvar till mat, kläder och allt vad en tvåbarnsfamilj annars behöver.

Man får då inte förvåna sig över att löntagarna i dessa pressande lägen blir upprörda över vårt antidemokratiska skattesystem. De blir upprörda över att bolag, förmögna personer och företagare efter vad det beräknas årligen kan beröva stat och kommun ett par miljarder kronor genom skattefusk och skatte-svindeln. Löntagarna blir upprörda när finansministern, genom att plocka bort sekreteraren, med minst ett halvår fördröjer den långsamma utredningen om åtgärder mot skattefusk. De blir upprörda när Sveriges kanske rikaste man bara deklarerar 46 000 kronors inkomst i Sverige och flyttar resten utomlands.

Även om detta problem inte på långt när har samma storleksordning tycker de skattetyngda löntagarna inte heller att det är på sin plats, att kungahusets medlemmar är helt befriade från skatt på inkomst och kapital.

Bevillningsutskottet försvarar detta med att det kungliga apanaget beräknas från utgångspunkten att det skall vara

skattefritt. Om det beskattas, måste det höjas i motsvarande grad, menar utskottet. Det måste innebära att utskottet i så fall skulle vara berett att höja apanaget med åtminstone en miljon. Det är en intressant upplysning från ett enigt utskott. Tänk vad den nyssnämnde stationskarlen och andra människor med låga inkomster skulle bli glada, om varje skattehöjning automatiskt kompenserades med en mot skatten svarande lönehöjning! När det gäller de lågt betalda hävdar man den motsatta principen, att omsen och andra skattehöjningar icke skall kompenseras vid lönerörelserna.

Utskottet anför vidare, att det finns vissa grundlagsenliga inskränkningar av de kungligas möjligheter att ta förvärvsarbete. De inskränkningarna borde avskaffas, ty vi anser att alla svenskar borde ha rätt att försörja sig genom eget arbete. Men grundlagen hindrar väl knappast de prinsessor som utbildar sig till gymnastikdirektörer och pedagoger att försörja sig på sina färdigheter. I varje fall har grundlagen inte hindrat medlemmar av kungahuset att driva mycket vidlyftiga affärer. Den kungliga bördan har t. o. m. ansetts vara goodwillskapande och värdefull i hästhandeln i Roslagen och Skottland.

Det kan invändas, att betydande delar av det kungliga apanaget och hovhållningsanslagen användes till representation. Vilket statsskick vi än väljer, måste, det medger jag gärna, våra statschefer utöva värdskap och ta emot främmande på ett anständigt sätt. Alla vet dock att våra skattelagar är mycket generösa, enligt vår mening alltför generösa, när det gäller avdrag för representation, varför den saken bör kunna ordnas när de eventuella nya skattebetalarna skall deklarerar i februari.

Statsråden, som utövar representation av andra graden i vår demokrati, är icke skattebefriade.

Varför skall kungahuset vara befriat från skatt på inkomst från kapital och

Skattskyldigheten för medlem av konungahuset

på förmögenhet? Till detta kapital har ju staten bidragit genom att staten varje år betalar 300 000 kronor i någon sorts evig gottgörelse för pengar, som icke från början var kungahusets egendom utan statens egna. Den nuvarande kapitalbeskattningen är som bekant mycket blygsam, men det skulle väl ändå bli ett visst bidrag för att lätta herr Strängs bekymmer.

Utskottet svarar bara, att det inte finns tillräckliga skäl att ändra denna »av ålder bestående» skattefrihet. Varför skall en bestämmelse bestå i oändlighet bara för att den är gammal och mossbelupen? En motionär i första kammaren, herr Söderberg, som i motion nr 235 i år föreslår sparsamhet på första huvudtiteln och gör jämförelser med anslagen i övriga nordiska stater, konstaterar att anslagen på första huvudtiteln behandlas enligt regler som utformades av statsutskottet vid 1840 års riksdag.

I en tid då större delen av Sveriges löntagare följer ettårsavtal borde bevillningsutskottets och riksdagens vörndnad för ålderdomen inte utsträckas till bestämmelser som i år blir 120 år gamla. Den nämnde motionären konstaterade att vi har över 100 personer i hovstaten mot 7 i Norge. I dessa dagar när det rationaliseras överallt och när det kommer ständigt nya skattebördor, bör varken rationaliseringen eller sökandet efter nya skatteobjekt göra halt framför slottsportarna.

De motioner, som vi tidigare väckt i dessa frågor och som avslagits av riksdagen, berör själva grundproblemen, till vilka vi skall återkomma.

Jag medger gärna att skattefriheten är en detalj, men den är en uppmärksamman detalj. Bevillningsutskottet är enigt, även de socialdemokratiska medlemmarna är eniga om att skattefriheten skall bestå. Om jag begär votering med rösträkning segrar utskottet stort, men något dussin riksdagsmän, som brukar ta sådan ställning, kommer då att rösta med oss, och många som plikt-

skyldigast röstar med utskottet kommer att känna sig pinsamt berörda, ty de vet att kungahusets skattefrihet alls inte är populär. Jag är ingen sadist, men jag har inte bestämt mig ännu. Tills vidare yrkar jag bifall till motionen.

Herr BRANDT i Aspabruk (s):

Herr talman! Anslaget till konungahuset utgår, som bevillningsutskottet här erinrar om, med den beräkningen att det skall vara skattefritt. Vidare framhåller utskottet, att skattefrihet för medlem av konungahuset för inkomst av kapital och förmögenhet torde få ses mot bakgrunden av att vissa grundlagsstadgade inskränkningar gäller i fråga om möjligheterna för konungahusets medlemmar till förvärvsarbete. Vissa medlemmar av konungahuset är, enligt grundlagen, förbjudna att ha vanligt förvärvsarbete.

Utskottet vill även påminna om att konungahusets borgerliga inkomster beskattas i vanlig ordning enligt för fysisk person gällande lag. Utan att förlänga debatten vill jag erinra om att det väl torde vara praxis i alla länder att statsöverhuvudenas inkomster eller apanage är skattefria.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Herr Brandt i Aspabruk har här föredragit vad utskottet skrivit.

Om det nu är så att åtminstone en del av konungahusets medlemmar inte får ta vilka jobb som helst, då måste jag säga att det är en mycket frikostig kompensation för att slippa utföra ett visst arbete — man ger t. o. m. så pass mycket, att skattefriheten kan värderas till 1 miljon kronor! Jag har inte undersökt hur det är i andra länder, men Sverige kunde ju i så fall vara ett föregångsland och se till, att skattebördorna fördelades på ett mera demokratiskt sätt.

Riksdagsförfattningars intagande i Svensk författningssamling — Utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckta motioner angående rätt för skogsägare, som anlagt skogsbilväg, att vid inkomst-taxeringen åtnjuta avdrag för kostnaderna härför.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18

Riksdagsförfattningars intagande i Svensk författningssamling

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om riksdagsförfattningars intagande i Svensk författningssamling.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Med anledning av att jag har en motion i denna fråga vill jag framhålla, att det förslag som bankoutskottet kommit med kanske i vissa avseenden är bättre än motionärens förslag. Å andra sidan talar naturligtvis för motionen det faktum, att det vore lämpligt att få alla författningar samlade i Svensk författningssamling. Det bör åtminstone inte gå till så som nu sker. Det finns felaktigheter i uppgifterna om riksdagens egna författningar. Jag har det intrycket att bankoutskottet är medvetet om detta. Det skulle, enligt bankoutskottets beräkningar, bli dyrare att publicera riksdagens författningar i Svensk författningssamling. Jag böjer mig för det skälet i förhoppning om att vi verkligen får en utredning och att

riksdagen för första gången verkligen redovisar sina egna författningar på ett rimligt och riktigt sätt.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Det kanske inte finns någon anledning att orda vidare i den här frågan, när herr Braconier inte yrkade bifall till sin motion utan i stället sade att utskottets förslag är bättre. Jag vill bara säga att jag inte delar den uppfattningen att denna anordning skulle vara sämre än att ha författningarna i Svensk författningssamling — tvärtom blir det mera överskådligt. Riksdagens ledamöter och andra som är intresserade har lättare att ta del av riksdagens författningar än om de skall plocka fram författningarna ur Svensk författningssamling.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 19

Föredrogs vart för sig

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kriminalstatistiken; och

tredje lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av motioner om ändring av 14 § folkbokföringsförordningen.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 20

Utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 2 av herr *Johansson, Anders*, och II: 4

Utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar

av herrar *Carlsson* i Huskvarna och *Hamrin* hade föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om undersökning av möjligheterna för en mera generös och permanent utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärerna vid resor på SJ.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 2 och II: 4 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr CARLSSON i Huskvarna (fp):

Herr talman! Trots att motionen är enhälligt avstyrkt vill jag som motionär ändå anförna några få ord.

Utskottet framhåller i sin skrivning i föreliggande utlåtande att det inte har att pröva frågan om eventuella anslag. Detta har heller inte begärts i motionen. Vi talar om en generösare tillämpning av rabattbestämmelserna för folkpensionärerna så att resorna inte behöver företagas under den kallaste årstiden. En sådan ändring bör innebära ett större antal resande och alltså större inkomster för statens järnvägar. Med denna motivering har i motionen föreslagits en undersökning angående en mera generös och permanent utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärerna vid resor med SJ.

Vi har också i motionerna nämnt förmånerna för folkpensionärerna i Norge och Danmark. I båda dessa länder reser folkpensionärer med 50 procent rabatt, och rabatten gäller en avsevärd längre tidrymd än i vårt land.

I järnvägsstyrelsens yttrande påpekas att det för »de gamlas järnvägsresor» — det skall väl vara »de gamlas helgresor» — har lämnats rabatter omfattande alla avstånd. I själva verket var 50 kilometer den kortaste reslängden. Nu prövas en ny giv med s. k. nyårsresor, som måste vara uppskattade av dem som vill och kan resa långt. Personligen anser jag emellertid att de

företvarande s. k. helgresorna vore att föredraga, om tidrymden bara vore en annan.

I järnvägsstyrelsens yttrande framhålles också — vilket även förekommer i utskottets uttalande — att man bör avvakta utfallet av de nu pågående försöken och med ledning av de vunna erfarenheterna pröva behovet och lämpligheten av mera generella åtgärder. Jag tycker nog att det i detta uttalande ligger en förhoppning om ett snart tillmötesgående av den avstyrkta motionens förslag.

Jag har inget yrkande.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Jag tycker verkligen att utskottets utlåtande är ett beklämnande dokument. Man resonerar med en kylighet och en affärsmässighet, som borde vara främmande då det gäller att bevilja förmåner åt dem som under alla år har utfört en produktiv gärning i samhällets tjänst, och det rimmar dåligt med de ofta hörda deklarationerna om hur väl man vill de gamla och om hur man på allt sätt vill skapa trygghet för dem.

Särskilt järnvägsstyrelsens resonemang tycker jag är minst sagt förvånansvärt. Järnvägsstyrelsen säger där att den nu har lagt om systemet med förmåner åt de gamla vid resor på järnvägarna, så att man har utsikt att vinna *lönsamhet* med den nya ordningen. Det kallar jag ett kyligt, affärsmässigt resonemang som inte anstår ett samhälle som utger sig för att särskilt vilja slå vakt om de gamla. Jag tycker att det hade varit utskottet mera värdigt att polemisera mot järnvägsstyrelsens affärsmässiga resonemang. Det här är en social fråga, och ingen kan väl inbilla någon — vilket dock järnvägsstyrelsen söker göra — att den nya ordningen skulle vara till fördel för de gamla, då de ju måste resa långa vägar — för betydligt mera än 50 kronor — för att över huvud taget få någon förmån. Tidigare fick

Utvidgning av rabattbestämmelserna för folkpensionärers resor på statens järnvägar

de trots den snäva begränsningen rabatt också på kortare sträckor, men nu kan endast ett litet antal få del av förmånen, nämligen de som reser så långa sträckor att resan betingar ett pris på 50 kronor.

Nu har motionären avstått från att ställa ett yrkande. Jag skall upptaga yrkandet, som ju gäller en skrivelse till regeringen för att få saken klarlagd genom en utredning. Jag yrkar bifall till motionen.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Den här frågan är inte ny, och vid de tillfällen då vi haft den uppe tidigare har vi godkänt järnvägsstyrelsens resonemang, att det inte är dess uppgift att klara pensionärernas existens. Järnvägsstyrelsen har att i den mån det överensstämmer med dess principer ordna resor som kan väcka sådant intresse, att de går ihop ekonomiskt.

Jag vill erinra om att det i år föreligger förslag om att vi skall minska subventionen till statens järnvägar. Att samtidigt säga att järnvägsstyrelsen skall tänka socialt utan att ta hänsyn till finanserna kan väl inte vara rimligt.

Jag vill också erinra om att järnvägsstyrelsen inte har ställt sig avvisande då det gäller att pröva nya vägar, men den kan självfallet inte pröva nya vägar som berövar järnvägen inkomster. Om vi vill offra mer pengar på pensionärerna, får vi i stället använda den vanliga vägen med anslag, som i så fall måste gå över socialhuvudtiteln.

I år kommer folkpensionärerna också att få bättre pensioner än tidigare. Vi strävar ju i själva verket till att ge folkpensionärerna en sådan inkomst, att de kan använda den till resor eller vad de vill utan att det anses att man måste visa en alldeles särskild välvilja mot dem genom att ge dem förmåner av allmosekaraktär.

Det är alltså inte tal om ett hårt och kallt hjärta. Vi i utskottet anser bara,

att vi inte kan fordra av statens järnvägar, samtidigt som vi minskar anslaget, att SJ skall bevilja förmåner som medför sämre ekonomi för järnvägen. När motsvarande ärenden har behandlats tidigare har riksdagen icke ansett sig böra pressa järnvägsstyrelsen till ett sådant medgivande, och med hänsyn därtill ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Jag tror det var för två år sedan som vi motionerade i samma syfte, och samma resonemang fördes då från utskottets sida. Om man nu anser — vilket jag för min del inte godkänner — att det här bör gå över socialhuvudtiteln i stället för via järnvägen, borde väl de som har möjlighet att avgöra frågan ha tagit ett initiativ i den riktningen, men någonting sådant har inte förekommit.

För vår del tycker vi att det spelar mindre roll, i vilken form och över vilken huvudtitel anslag går ut för ett sådant här ändamål, men kungl. järnvägsstyrelsen borde se inte bara affärsmässigt på en sådan här fråga, utan också socialt. Även om vi inte kan räkna med att järnvägsstyrelsen skall ha mer hjärta i kroppen än som här kommer till synes, borde i varje fall inte utskottet anamma samma kallt affärsmässiga resonemang.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

Interpellation i anledning av vissa skörde-skador i nordöstra Skåne

allmänna beredningsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Senander begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 133 ja och 28 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ordet lämnades på begäran till

Herr CARLSSON i Huskvarna (fp), som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag råkade rösta fel. Min avsikt var att rösta för nej-propositionen, d. v. s. för bifall till motionsyrkandet.

§ 21

Interpellation i anledning av vissa skörde-skador i nordöstra Skåne

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr JOHNSSON i Skoglösa (cp), som anförde:

Herr talman! Vid månadskiftet juli—augusti 1959 drog ett synnerligen kraftigt oväder fram över nordöstra Skåne. Ovädret var lokalt avgränsat men vållade mycket stora skador i det område, över vilket det drog fram. På sina håll uppmättes en nederbörds-mängd på 300 mm på ett fåtal timmar.

Ovädret vållade skador såväl på byggnader och inventarier som på vägar och växande gröda. Det allmänna har särskilt när det gäller att sätta vägarna i stånd ingripit på ett snabbt och förtjänstfullt sätt. Bl. a. har militär specialpersonal gjort betydande insatser. Vad det gäller skador på byggnader, varulager o. d. beslöt riksdagen helt nyligen att ställa vissa medel till förfogande. Därigenom torde åtminstone de som drabbats av de svåraste skadorna, kunna påräkna visst ekonomiskt stöd.

Beträffande skador på skörd har emellertid icke avhörtts huruvida ekonomiskt stöd är att vänta. Ur de drabbades synpunkt är detta beklagligt. Skadorna är visserligen hänförliga till ett begränsat område, men inom detta område har många enskilda drabbats synnerligen hårt. I denna del av Skåne förekommer bl. a. betydande specialodlingar. Särskilt har potatisodlingarna blivit illa åtgångna. Det finns fall där praktiskt taget hela potatisskörden blivit förstörd och resultatet av ett års arbete tillspillogivet.

I de länsvis gjorda skördeuppskattningarna sätter inte dessa skador några större spår efter sig. De är ju begränsade till ett relativt litet område. De anmälda skadorna inom detta område har emellertid uppskattats till över två miljoner kronor. Därtill kommer de oanmälda skadorna, vilka dock i det enskilda fallet torde vara av mindre omfattning. Den omständigheten att skadorna är en lokal foreteelse gör det givetvis inte lättare för den enskilde att bära dem. Det är förklarligt och enligt min mening riktigt, om man väntar ett visst stöd i likhet med vad som kommit dem till del som drabbats av skada på annat än skörd. Det har ju också vid tidigare tillfällen lämnats ekonomiskt stöd, när liknande katastrofskador inträffat på skörden. Jag vill särskilt poängtera att ovisheten i denna fråga inte gör det ekonomiska trångmålet lättare att bära för den enskilde. Ett snabbt

**Interpellation ang. vissa folkhögskoleelevers tillträde till sjuksköterskeskolor —
Interpellation ang. minsvepning av farvatten i Kattegatt**

och positivt besked vore därför av stort värde.

Med hänvisning till vad som här anförs anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Avser statsrådet att framlägga förslag om ekonomiskt stöd till dem som drabbats av skador på skörd i samband med nämnda oväder över nordöstra Skåne sommaren 1959, och när kommer i så fall detta förslag att framläggas?

Denna anhållan bordlades.

§ 22

Interpellation ang. vissa folkhögskoleelevers tillträde till sjuksköterskeskolor

Herr **JOHNSON** i Skoglösa (cp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Enligt gällande folkhögskolestadga som tillkommit efter riksdagens beslut 1957, tilldelas icke längre eleverna betyg i varje ämne efter avslutad årskurs. Betyg kan erhållas endera sammanfattat för samtliga ämnen eller sammanfattat för den humanistisk-naturvetenskapliga ämnesgruppen för sig och för den matematisk-naturvetenskapliga ämnesgruppen för sig. Följande omdömen får användas: Mindre god, God, Mycket god och Utmärkt.

Denna form av betygsättning har fått vissa konsekvenser som uppenbarligen icke varit förutsedda eller avsedda. Det har visat sig, att t. ex. sjuksköterskeskolorna inte godkänner betygen som grund för inträdesprövningen. Följden har blivit, att folkhögskoleeleverna vid sökande av inträde till sjuksköterskeskolorna indelas i två kategorier. Den ena kategorien består av tidigare elever, som fått betyg enligt den gamla ordningen och som får betygen godkända som grund för inträdesprövningen. Den andra kategorien består av senare elever, som fått betyg enligt nu gällande ordning. Dessa får inte folkhögskolebety-

gen godkända. Följden blir att elever, som genomgått samma utbildning och som har samma kunskaps- och färdighetsnivå, behandlas olika vid inträdesprövningen. Det kan också inträffa att en inträdessökande till följd av dessa ändringar i betygsättningen avvisas, trots att hon har bättre kunskaper än sådana sökande som antagits. Detta kan uppenbarligen inte vara riktigt. Enligt min mening måste åtgärder vidtagas, så att alla folkhögskoleelever vid sökande av inträde till sjuksköterskeskola behandlas lika, oavsett om de erhållit betyg enligt den gamla ordningen eller enligt den nu gällande ordningen.

Med hänvisning till vad här anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder att betyg från folkhögskola, som utfärdats enligt nu gällande folkhögskolestadga, godkännes vid sökande av inträde till sjuksköterskeskola i likhet med vad som gäller för betyg från folkhögskola, som utfärdats enligt tidigare gällande folkhögskolestadga?

Denna anhållan bordlades.

§ 23

Interpellation ang. minsvepning av farvatten i Kattegatt

Ordet lämnades på begäran till

Herr **BRACONIER** (h), som anförde:
Herr talman! Enligt uppgifter i dagspressen kommer till sommaren att öppnas ett flertal färjeleder över Kattegatt från svenska västkusten till Jylland. Från Varberg planeras sålunda en färjelinje till Grenaa, från Falkenberg en linje till Horsens och från Halmstad en linje till Aarhus. Av kartor, där dessa linjer utmärkts, framgår emellertid att färjorna icke kan färdas närmaste vägen från avgångsorten till destinations-

Interpellation ang. minsvepning av farvattnen i Kattegatt

orten utan måste göra stora omvägar för att följa de minsvepta rännorna. Det är anmärkningsvärt, att farvattnen i Kattegatt ännu 15 år efter krigsslutet är minerade. Sjöfarten tvingas göra betydande omvägar, något som medför avsevärda förseningar för trafiken. När nu banden mellan de nordiska länderna knyts allt fastare ter det sig föga tilltalande att Danmark och Sverige skall skiljas åt av ett vatten, som delvis icke kan befaras på grund av minrisken.

Härjämte kvarstår riskerna för allvarliga händelser, så länge vattnen icke är minfria. Katastrofer i form av minsprängningar kan under olyckliga omständigheter inträffa, exempelvis om under storm förankrade minor sliter sig och kommer i drift.

Under återopande av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få ställa följande fråga:

Kan statsrådet lämna kammaren upplysning om huruvida farvattnen i Kattegatt kan förväntas inom närmaste tiden bliva minsvepta, så att sjöfarten mellan Sveriges västkust och Jylland kan följa närmaste vägen och så att alla risker för minolyckor vid en väntad inten-

sifierad trafik över Kattegatt kan anses uteslutna?

Denna anhållan bordlades.

§ 24

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 66, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 25 maj 1951 (nr 286) med vissa bestämmelser till motverkande av svinsjukdomar.

§ 25

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 54, med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824) överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 26

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.52.

In fidem

Sune K. Johansson